

พระราชนิพนธ์โคลงสุภาษิต ๓ เรื่อง
คือสุภาษิตโสฬสไตรยางค์ สุภาษิตนฤทมนการ
สุภาษิตमारकाสอนอาบหะชั้น

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสุภาษิตขงจื้อ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานบรรจู่และทำบุญ ๑๐๐ วัน

นางจำปี พงษ์พานิช

ณ วัดพานิชวนาราม

อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

วันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๗

พระราชนิพนธ์โคลงสุภาษิต ๓ เรื่อง
คือสุภาษิตโสฬสไตรยางค์ สุภาษิตนฤทมนการ
สุภาษิตมารดาสอนอาบุญพะขัน

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และสุภาษิตขงจื้อ

พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานบรรจุอัฐิและทำบุญ ๑๐๐ วัน

นางจำปี พงษ์พานิช

ณ วัดพานิชวนาราม

อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

วันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๗

38917

โคลงสุภาสิตโสฬสไตรยางค์ สุภาสิตนฤทมนการ

สุภาสิตมารดาสอนอาบู่หะชั้น

พระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เลขหมู่หนังสือ ๓๕๘.๕

พิมพ์ครั้งแรก

พ.ศ. ๒๔๖๓

พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอรุณวดี โปรดให้พิมพ์

พิมพ์ครั้งที่สอง

๕๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๑๑

งานบรรจุรูปและทำบุญ ๑๐๐ วัน นางจำปี พงษ์พานิช

สุภาสิตขงจี

เลขหมู่หนังสือ ๓๕๘.๕

พิมพ์ครั้งแรก

พ.ศ. ๒๔๕๖

งานยกชื่อหาอุโบสถวัดเจริญสุขาราม จังหวัดสมุทรสงคราม และทำบุญ

อายุครบ ๗๐ ปี พระเมธีสมุทรเขต (เจียง วณฺเณสโร)

พิมพ์ครั้งที่เก้า

๕๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๑๑

งานบรรจุรูปและทำบุญ ๑๐๐ วัน นางจำปี พงษ์พานิช

คำนำ

ในงานบรรจุรูปและทำบุญ ๑๐๐ วัน นางจำปี
พงษ์พานิช ณ วัดพานิชวนาราม อำเภอวัดสิงห์ จังหวัด
ชัยนาท กำหนดวันที่ ๒๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๗
นางสาวเฟื่อง พงษ์พานิช ผู้เป็นบุตร ได้แจ้งแก่กองวรรณ-
คดีและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร ว่ามีความประสงค์
จะขออนุญาตจัดพิมพ์หนังสือเรื่อง โคลงสุภาษิต ๓ เรื่อง
คือ สุภาษิตโสฬสไตรยางค์ สุภาษิตนฤทมนการ
และ สุภาษิตมารดาสอนอาบหะชั้น พระราชนิพนธ์ใน
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับ เรื่อง
สุภาษิตขงจื้อ รวมเป็นเล่มเดียวกัน เพื่อแจกเป็นอนุสรณ์
ในงานนี้ กรมศิลปากรยินยอมอนุญาตให้พิมพ์ได้ตามความ
ประสงค์

หนังสือโคลงสุภาษิตพระราชนิพนธ์ในพระบาทสม-
เด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้ง ๓ เรื่องนี้ หอพระสมุด
วชิรญาณเป็นผู้รวบรวมขึ้น และพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าอรุณวดี โปรดให้พิมพ์เป็นเล่มเผยแพร่ครั้งแรก
เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๓ พิมพ์ครั้งที่สอง ในงานฉาปนกิจศพ

(๔)

นางอรุณ โสฬสจินดา (เสมรสุต) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗
ครั้งนั้นเป็นการพิมพ์ครั้งที่สาม หนังสือโคลงสุภาษิต
พระราชนิพนธ์ทั้ง ๓ เรื่องนี้ นอกจากจะเป็นหนังสือที่มี
คติสอนใจในด้านต่างๆแล้ว ยังมีความไพเราะในรสวรรณ-
คดีด้วย จึงหวังว่าจะเป็นที่พอใจแก่บรรดาผู้ที่ได้รับไปอ่าน
ทั่วกัน

ส่วนเรื่องสุภาษิตขงจู้นั้น พระอมรโมลี สถิต ณ
วัดราชบูรณะ ได้แปลขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๕ ในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และในต้นฉบับ
สุภาษิตขงจู้นี้ยังมีเรื่องคนร้อยจำพวกจกไว้ข้างท้ายอีกเรื่อง
หนึ่ง ซึ่งได้นำมาพิมพ์ไว้เพื่อรักษาสำนวนและความคิด
ของเก่า

เรื่องสุภาษิตขงจู้นับที่ตีพิมพ์นี้ กรมศิลปากรมี
ความมุ่งหมายที่จะรักษาค้นฉบับหนังสือเก่าไว้ไม่ให้สูญหาย
เท่านั้น ส่วนข้อความที่แปลเป็นภาษาไทย จะตรงกันกับ
ต้นฉบับภาษาจีนที่แปลมาเพียงไร ท่านผู้อ่านที่รู้ภาษาจีน
อาจตรวจดูได้ในหนังสือข้อจดหมายเหตุเล่มนี้

(๕)

กรมศิลปากรขออนุโมทนาในกุศลราศีที่ทักษิณานุ-
พาน ซึ่งเจ้าภาพได้จัดบำเพ็ญอุทิศแก่ นางจำปี พงษ์พานิช
เป็นมาตุปิตุฐานธรรม และได้ให้พิมพ์หนังสือแจกจ่าย
เป็นกุศลวิทยาทาน ขอกุศลทั้งปวงจงเป็นพลวบ้จ้ายศล
บันดาลให้ **นางจำปี พงษ์พานิช** ผู้วายชนม์ ประสบแต่
อิฏฐคุณเมตตผลในสุคติสัมปรายภพ สมตังมโนปณิธาน
ของเจ้าภาพทุกประการ เทอญ.

น.อ. *ธรรมาภิมุข* . ร.น.

(สมภพ ภิรมย์)

อธิบดีกรมศิลปากร

กรมศิลปากร

๑๒ เมษายน ๒๕๑๑

นางจำปี พงษ์พานิช

ชား ๖ พฤษภาคม ๒๔๕๑

มดะ ๒๐ มกราคม ๒๔๕๗

ประวัติ

คุณแม่จำปี พงษ์พานิช เป็นบุตรคุณตาสำปั้น
คุณยายท้อ พานิชกุล เกิดปีวอก เดือน ๖ วันพุธที่ ๖
พฤษภาคม ๒๔๕๑ ที่บ้านเลขที่ ๑๒๖/๒ ถนนอุทอง-
มะขามเก่า ต. วัดสิงห์ อ. วัดสิงห์ จ. ชัยนาท คุณแม่จำปี
มีพี่ชายร่วมบิดา ๑ คน ซึ่งเป็นบุตรคนที่สองรองจาก
คุณบุญมี สวามิภักดิ์ คือ นายถมยา พานิชกุล ได้ถึงแก่
กรรมไปแล้ว คุณแม่จำปีมีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
๔ คน คือ

๑. นางบุญมี สวามิภักดิ์ (ถึงแก่กรรม)
๒. นายตุ้ พานิชกุล (ถึงแก่กรรม)
๓. นายทองคำ พานิชกุล
๔. นางจำปี พงษ์พานิช (ถึงแก่กรรมเมื่อ ๒๐
มกราคม ๒๕๑๗).

คุณแม่จำปีทำการสมรสกับนายปุ้ย พงษ์พานิช มี
ธิดา ๒ คน คือ

(๘)

๑. น.ส. เฟื่อง พงษ์พานิช

๒. นางถนอมนวล ชาทะวราหะ

คุณแม่จำปี เป็นคนเฉลียวฉลาด ขยันขันแข็ง
เอางานเอาการ เป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็น
อย่างมาก ได้บริจาคทรัพย์ส่วนตัวทำบุญและก่อสร้างถาวร
วัตถุเพื่อการกุศลตามกำลังศรัทธาอยู่เป็นเนืองนิตย์เสมอมา

คุณแม่จำปีล้มป่วยกะทันหันด้วยโรคความดันโลหิต
สูงและโรคเบาหวาน และได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันอาทิตย์ที่
๒๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๑๗ เวลาประมาณ ๑๐.๓๐ น.
ที่โรงพยาบาลจังหวัดอุทัยธานี.

คำไว้อาลัย

ยี่สิบมกราพาวิโยค
ลูกหลานโศกเศร้าใจกระไรนี้
โอ้คุณอาที่รักสุดซึ้ง
ถูกพรากพลัดจากร่างไปห่างไกล
หลานขอดวงวิญญาณคุณอา
จงพำนักในแดนเมืองแมนศรี
อยู่เป็นสุขในสวรรค์ถ้าหากมี
ลูกหลาน^๕นขอกราบแทบบาท

จากหลานทั้งสอง^๕

จำลอง-ปิ่น พานิชกุล

คำไว้อาลัยของหลานๆ

ทุกคนทราบดีว่า ความตาย^๗เป็นของธรรมดาของมนุษย์ทุกคน ซึ่งทุกคนจะต้องประสบเหมือนกันในวันข้างหน้า แต่เมื่อการตายนั้นเป็นการตายของบุคคลที่เรารักและเคารพ ก็ไม่สามารถที่จะหักห้ามใจไม่ให้เศร้าโศกได้

ขณะที่ได้รับข่าวการเสียชีวิตของอาจำปี^๘ เป็นเวลาทุ้มเศษ รู้สึกไม่แน่ใจและไม่เชื่อว่าจะเป็นความจริง เพราะพบอาครั้งสุดท้ายเมื่อต้นเดือนพฤศจิกายนปีก่อน^๙ อย่งแข็งแรงคล่องแคล่วกระฉับกระเฉง ไม่มีวิธีแหวว่าจะจากพวกเราไปอย่างรวคเร็วเช่นนี้

เมื่อครั้งที่เราซาคพ่อและแม่ บางคนได้อาศัยอยู่กับอา อา ก็คอยดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีเปรียบเสมือนพ่อและแม่ อาสนิทกับพวกเรามาก และทุกคนรู้ว่าอารักและห่วงใย เวลาคุยกับอาๆ มักจะเล่าเรื่องเก่าๆ ให้ฟังเสมอ

(๑๑)

หลาน ๆ ขออธิษฐานต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายใน
สากล โลกจงบันดาลให้อาที่รักและเคารพยิ่งได้ประสบ
แต่ความสุข ความสบาย ในสัมปรายภพตามคำอธิษฐาน
ของหลาน ๆ ทุกประการ

ด้วยความรักและอาลัยยิ่ง

จากหลาน ๆ

น้อย พานิชกุล

จำเนียร บุรณศิริ

จันทน์ วิโรจน์วัฒน์

จันทน์ พานิชกุล

นุชรินทร์ เรืองตระกูล

อานวย พานิชกุล

มนัส พานิชกุล

แม่ของลูก

การจากไปของคุณแม่อย่างกะทันหัน โดยไม่มีวันกลับ ทำให้ลูกว่าเหวและเศร้าโศกอย่างสุดซึ้ง เป็นวันที่ลูกตกใจและเสียใจอย่างที่สุดในชีวิตของลูก ไม่เคยสูญเสียสิ่งใดที่มีค่าใหญ่หลวงเท่าครั้งนั้น

ลูกสองคนเคยจากคุณแม่มานาน ๆ ตั้งแต่เล็ก โดยคุณแม่ส่งไปอยู่โรงเรียนประจำ และเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วก็ต้องจากคุณแม่ไปทำงาน แต่ก็เหมือนคุณแม่อยู่ใกล้ลูกตลอดเวลา เพราะคุณแม่คอยติดตามเอาใจใส่ดูแลทุกข์สุขของลูก ๆ เสมอ คุณแม่คอยอบรมสั่งสอนลูกอย่างใกล้ชิดเสมอมาตั้งแต่เล็กจนกระทั่งเติบโตใหญ่ ให้การศึกษาแก่ลูกอย่างดี และพยายามสั่งสอนให้ลูกยึดถือแต่ความซื่อสัตย์สุจริต

คุณแม่เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกและหลาน ๆ ทุกคน ให้ความคุ้มครองคุ้มเทาความเหน็ดเหนื่อย มีน้ำใจอดทนทำทุกอย่างเพื่อความสุขของครอบครัวและของลูกหลาน มีวิจารณญาณพิจารณาทุกอย่างที่ผ่านมาด้วยความรอบคอบ

(๑๓)

ปฏิบัติอยู่ในธรรม มีจิตใฝ่มั่นคงแน่วแน่ มีความเมตตา
กรุณาต่อผู้ตกทุกข์ได้ยาก รักใคร่นับถือและกตัญญูแก่ท้าว
ต่อผู้มีพระคุณและบรรพบุรุษ เป็นที่ปรึกษาและเป็นความ
อบอุ่นของลูกและหลานเมื่อยามทุกข์

ในที่สุดลูกขอตั้งจิตอธิษฐานขอผลแห่งกรรมดีที่
คุณแม่ได้ ประกอบสร้างสม ไว้ใน ขณะที่คุณแม่ยังมีชีวิตอยู่
อีกทั้งบุญกุศลที่ลูกได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้คุณแม่ จง
เป็นประทีปอันสว่างไสววิญญานของคุณแม่ ให้พ้น
ห่วงแห่งความทุกข์ จงมีแต่ความสุขและให้บรรลุดังที่
สุคติ สถิตอยู่บนสรวงสวรรค์ ประสบแต่ความรื่นรมย์
สุขสำราญทุกทิวาราตรีกาล.

บุชาแม่

แม่ของเรา	เฝ้าเลี้ยง	เพียงเลื้อยดอก
ถนอมกก	กอดรับ	ประทับขวัญ
แต่ยังเป็น	เลื้อยก้อน	นอนในครรภ์
แม่เฝ้าหวั่น	ใจประคอง	ป้องกันมา
กว่าจะนั่ง	ยืนเดิน	เหลือเกินทุกซั
แม่ปล้ำปลุก	กล่อมเกลี้ยง	เลี้ยงรักษา
จนเติบโตใหญ่	แม่ไม่	ระอิตระอา
ปานแก้วตา	ของแม่	แผ่การุณ
แม่รักลูก	ผูกใจ	ไม่รู้สิ้น
เฝ้าถวิล	หวังสุข	ปลุกใจอ่อน
จะเห็นดีเห็นน้อย	เมื่อยล้า	แสนทารุณ
แม่ไม่ชู้น	อดหนา	ระอาใจ
ยามเห็นหน้า	ลูกน้อย	แม่พลอยปลื้ม
เห็นดีเห็นน้อยลื้ม	เร่งตั้ง	กำลังใหญ่
แม่ออกอยาก	ยากเข็ญ	มิเป็นไร
ขอเพียงให้	ลูกสำราญ	เบิกบานจริง

(๑๕)

แม่ไม่เคย	คิดร้าย	หมายขวัญลูก
มีแต่ผูก	พันรัก	เคิบหนักยิ่ง
ลูกเจ็บไข้	แม่ไข้	ไม่ทอดทิ้ง
กังวลวี่ง	รักษา	กว่าจะคลาย
หากแบ่งไข้	ได้ป่วย	แม่ช่วยได้
แม่เต็มใจ	รับผูก	เพื่อลูกหาย
ลูกว่าเรีง	แม่บันเทีง	สุขสบาย
แม่ยอมตาย	แทนลูก	ปลุกใจปอง

(คัดมาจาก “คุณแม่” ของ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดราชบพิธ)

พระคุณแม่

อันพระคุณ	โคโค	ที่ใหญ่หลวง
สันทั้งปวง	ไม่เปรียบ	เทียมเทียบแม่
ทั้งสามโลก	ไกลสุด	สุดตาแล
จะเท่าแม่	เห็นที่	ไม่มีเลย
เมื่อคุณแม่	ก่อเกิด	กำเนิดลูก
ถึงมีทุกข์	ไม่บ่น	แม่ทนเฉย
ด้วยใจหวัง	ให้ลูก	สุขสบาย
ไม่ละเลย	ฟุ่มเฟือย	รักระวัง
แม่ตั้งตัว	เป็นพรหม	อบรมลูก
เผื่อฝังปลูก	ความดี	เป็นทั้ง
การศึกษา	ส่งเสริม	เพิ่มกำลัง
ให้ความหวัง	แก่ลูก	ทุกทุกคน
ร่วมพิธีทอง	ของลูก	ที่ปลูกแล้ว
เหมือนฉัตรแก้ว	กันเกศ	สมเหตุผล
จากลูกไป	ให้สถิต	ดุสิตบน
มีสุขสัน	เกิดแม่	แน่แท้เทอญฯ

(วิจักขณ์ คำขานนา ประพันธ์)

โคลงสุภาษิตโสฬศไตรยางค์

พระราชนิพนธ์

ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑	ปราชญ์แสดงคำริห์ด้วย	ไตรยางค์
	โสฬศหมดหมวดปาง	ก่อนอ้าง
	เป็นมาติกาทาง	บัณฑิต แสงเอย
	หวังสวัสดิ์ขจัดทุกข์สร้าง	สืบสร้างกุศล

สามสิ่งควรรัก

ความกล้า ความสุภาพ ความรักใคร่

๑	ควรกลัวกลัวกลัวด้วย	ทั้งหทัย แท้แซ
	สุภาพพจนภายใน	จิตรพร้อม
	ความรักประจักษ์ใจ	จริงแน่ นอนฤ
	สามสิ่งควรรักน้อม	จิตรให้สนิทจริง

สามสิ่งควรชม

อำนาจปัญญา เกียรติยศ มีมารยาทดี

๒	ปัญญาสติล้ำ	เลิศญาณ
	อำนาจศักดิ์สูงการ	มั่งข้ง
	มารยาทเรียบเสียมสาร	เสี่ยมเงื่อน งามนอ
	สามสิ่งควรจัดตั้ง	แต่ซ้องสรรเสริญ

สามสิ่งควรเกลียด

ความดูร้าย ความหยิ่งกำเริบ อักตัญญู

๑ ใจบาปจิตรหยาบร้าย	ทารุณ
กำเริบเอิบเกินสกุล	หยิ่งก้อ
อีกหนึ่งห่อนรู้คุณ	ใครปลูก ผึ้งแซ
สามสิ่งควรเกลียดท้อ	จิตรเท่อย่าสมาน

สามสิ่งควรรังเกียจตเตือน

ชั่วเลวทราม มารยา ฤษยา

๑ ใจชั่วชาติต่ำช้า	ทรชน
ทุจริตมารยาปน	ปกไว้
หึงส์จิตรคิดเกลียดคน	ดีกว่า ตัวแซ
สามส่วนควรเกลียดไถ่	เกลียดช้องสมาคม

สามสิ่งควรเคารพ

ศาสนา ยุติธรรม

ความประพฤติเป็นประโยชน์ทั่วไปไม่เฉพาะตัวเอง

๕ ศาสนาสอนสั่งให้	ประพฤติดี
หนึ่งยุติธรรมไปมี	เลือกผู้
ประพฤติเพื่อประโยชน์ศรี	สวัสดิ์ทั่ว กันแฮ
สามสิ่งควรรอบรู้	เคารพเรื่องเจริญคุณ

สามสิ่งควรยินดี

งาม ตรงตรง ไทยแก้ตน

๖ สรรพางค์โสภาคย์พร้อม	ธัญลักษณ์
ภาษีตจิตรประจักษ์	ชื่อพร้อม
เป็นสุขโสตนรัก	การชอบ ธรรมนา
สามสิ่งควรชกน้อม	จิตรให้ยินดี

สามสิ่งควรปราดนา

ความสุขสบาย มิตรสหายที่ดี ใจสบายปรุโปร่ง

๑๑ สุขกายวายโรคร้อน	รำคาญ
มากเพื่อนผู้วนการ	ชีพได้
จิตรแผ้วผ่องสำราญ	รมย์สุข เกษมแฮ
สามสิ่งควรจักให้	รื้อร่อนปราดนา

สามสิ่งควรอ่อนนอบ

ความเชื่องถ้อย ความสงบ ใจบริสุทธิ์

๑๒ ศรัทธาทำจิตรหมั่น	คงตรง
สงบรับดับประสงฆ์	สิ่งเศร้า
จิตรสอาดปราศสิ่งพะวง	วุ่นขุ่น หมองแฮ
สามส่วนควรไฟแผ้ว	แต่ตั้งอธิษฐาน

สามสิ่งควรนับถือ

ปัญญา ฉลาด มั่นคง

๕ ปัญญาตรองไตรล้า

ทุกหลาย

ฉลาดยิ่งสิ่งแยบคาย

กาตรู้

มั่นคงไม่คืนคลาย

กลอนกลับ กลายแซ

สามสิ่งควรกอบกู้

กับผู้นับถือ

สามสิ่งควรจะชอบ

ใจอารีสุจริต ใจดี ความสนุกเบิกบานพร้อมเพรียง

๖ สุจริตจิตรโอบอ้อม

อารี

ใจโปร่งปราศราศี

ชุ่มช้อง

สิ่งเกษมสุขุขเปรมปรี

ตาพร้ง พร้อมแซ

สามสิ่งสมควรต้อง

ชอบต้องยินดี

สามสิ่งควรสงไสย

ขอ หน้^๕าเนอ^๕ใจเสื่อ กลับกลอก

๑๖ ค่ายอ ^๕ ย ^๕ ก ^๕ ย ^๕ อง ^๕ เทียร	ทุกประการ
ภัก ^๕ ตร ^๕ จิ ^๕ ตร ^๕ ผิ ^๕ ค ^๕ กัน ^๕ ประ ^๕ มา ^๕ ณ	ยาก ^๕ รู้
เรี ^๕ ว ^๕ ร ^๕ ัก ^๕ ผ ^๕ ล ^๕ ัก ^๕ พล ^๕ ัน ^๕ ชา ^๕ น	คำ ^๕ กลับ พลัน ^๕ ฤ
สาม ^๕ ส ^๕ ่วน ^๕ คว ^๕ ร ^๕ แล ^๕ ว ^๕ ผู้	พะ ^๕ พ ^๕ ้อง ^๕ พ ^๕ ึง ^๕ แ ^๕ ลง

สามสิ่งควรละ

เก^๕ย^๕จ^๕คร^๕าน^๕ วา^๕จา^๕พ^๕น^๕เ^๕ื่อ

ห^๕ย^๕อ^๕ก^๕ห^๕ย^๕า^๕บ^๕แ^๕ด^๕แ^๕ส^๕ล^๕ง ฤ^๕า^๕ข^๕ัด^๕ค^๕อ

๑๗ เก ^๕ ย ^๕ จ ^๕ คร ^๕ าน ^๕ การ ^๕ ทำ ^๕ น ^๕ ท ^๕ ง	การ ^๕ ทน กิ ^๕ ติ
พ ^๕ ท ^๕ มา ^๕ ก ^๕ เป ^๕ ล ^๕ ่า ^๕ เป ^๕ ล ^๕ ี ^๕ อง ^๕ ป ^๕ น	ป ^๕ ด ^๕ เห ^๕ ล ^๕ ัน
คำ ^๕ แ ^๕ ส ^๕ ล ^๕ ง ^๕ เส ^๕ ีย ^๕ ค ^๕ แท ^๕ ง ^๕ ระ ^๕ ก ^๕ น	คำ ^๕ ห ^๕ ย ^๕ า ^๕ บ ห ^๕ ย ^๕ อ ^๕ ก ^๕ ฤ
สาม ^๕ ส ^๕ ึง ^๕ คว ^๕ ร ^๕ ท ^๕ ง ^๕ เว ^๕ น	ชา ^๕ ต ^๕ ส ^๕ ัน ^๕ ส ^๕ ัน ^๕ ตา ^๕ น

สามสิ่งควรกระทำให้มี หนังสือดี เพื่อนดี ใจเย็นดี

๑๐ หนังสือสอนสั่งข้อ	วิทยา
เว้นบาปเสาะกัลยาณ	มิตรไว้
หนึ่งชาติปราศโทษา	คติห่อ ใจเสีย
สามสิ่งควรจะมีให้	มากหยิ่งยืนเจริญ

สามสิ่งควรจะหวงแหนญาติเพื่อรักษา ชื่อเสียงยศศักดิ์ บ้านเมืองของตน มิตรสหาย

๑๕ ความดีมีชื่อทั้ง	ยศดา ศักดิ์เสีย
ประเทศเกิดกมลพงศา	อยู่ยัง
คนรักร่วมอริยา	ศรัยศุข ทุกข์แฮ
สามสิ่งควรสงวนทั้ง	ต่อสผู้เบียด

สามสิ่งควรครองไว้

กิริยาที่เป็นใจใน มั่งง่าย วาจา

๑ อาการอันเกิดด้วย
ใจซึ่งรีบเร็วไว
วาจาจักพูดใน
สามสิ่งจำทั่วผู้

น้ำใจ แปรฤา
ก่อนรู้
กิจสบ สรรพแฮ
พิทักษ์หมั่นครองรวัง

สามสิ่งควรเตรียมเพื่อ

อนิจจ ชรา มรณ

๒ สิ่งใดในโลกล้วน
หนึ่งชราหย่อนแรง
ความตายติดตามแสง
สามส่วนควรคิดกัน

เปลี่ยนแปลง
เร่งรัน
ทำชีพ ประโลยเฮย
คติรู้เตรียมคอย

๓ จบสารสืบหกเกล้า
หมวกละสามกิตสรรพ
เป็นสี่สิบแปดฉบับ
ตามแบบบ่ขาดหัวน

กเนนั้บ หมวคแฮ
เสร็จสิ้น
บอกเยี่ยง อย่างแฮ
เสร็จแล้วบริบูรณ์.

โคลงสุภาษิตนฤทมนการ

พระราชนิพนธ์

ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

กิจ ๑๐ ประการที่ผู้ประพดียังไม่เคยเสียใจ

๑ บัณฑิตวินิจแล้ว

แถลงสาร สอนเอย

ทศนฤทมนการ

ชื่อชั

เหตุผู้ประพดิปาน

ตั้งกล่าว น้นอ

โหมนัศเพราะกัจฉ

ห่อนไ้เคยมี

๑. เพราะทำความดีทั่วไป

๑ ทำดีไปเลือกเว้น

ผู้ใด ไตเฮย

แต่ผู้กไมตรีไป

รอบข้าง

ทำคุณอดหนุนใน

การชอบ ธรรมนา

ไว้ศัตรูปองมลั้ง

กลับช่องสรรเสริญ

๒. เพราะไม่ได้พูดร้ายต่อใครเลย

๒	เหินห่างโมหะรอัน	ฤษยา
	สละส่อเสียดมารชา	ใส่ร้าย
	คำหยาบจาบจ้วงอา	ฆาฏฐู เชื้อญะเขย
	ไปหมิ่นนินทาบาย	โทษให้ผู้ใด

๓. เพราะถามฟังความก่อนตัดสิน

๓	ยินคดีมีเรื่องน้อย	ใหญ่ไฉน กิติ
	ยังบ่งเห็นไป	เด็ดถ้วน
	ฟังตอบสอบคำไข	คิดไกร่ กรวณนา
	ห่อนตัดสินห้วนห้วน	เหตุด้วยเบาความ

๔. เพราะคิดเสียก่อนจึงพูด

๔	พาทีมีสติรั้ง	รอกิต
	รอบคอบชอบแลผิต	ก่อนพร้อง
	คำพูดพ่วงลิขิต	เขียนร่าง เรียงแซ
	ฟังเพราะเสนาะต้อง	โสดทั้งห่างภัย

๕. เพราะอดพูดในเวลาโกรธ

๕ สามารถอาจห้ามก	วาจา ตนเซย
ปางเมื่อยังโกรธา	ขุ่นแค้น
หยุดคิดพิจารณา	แพ้ชนะ ก่อนนา
ชอบผิดคิดเห็นแม่น	ไม่ยังเสียควาย

๖. เพราะได้กรุณาต่อคนที่ถึงอับจน

๖ กรุณานรชาติผู้	พ้องภัย พิบัติเซย
ช่วยรอดปลอดภัย	สว่างร้อน
ผลจักเพิ่มพูลใน	อนาคต กาลแฮ
ชนจักชูช่อช่อน	บ้างเบื่องประจวบ

๗. เพราะขอโทษบัณฑิตที่ได้ผิด

๗ ไตกิจผิดพลาดแล้ว	ไปละ ลืมเลย
หย่อนทฤวิมานะ	อ่อนน้อม
ขอโทษเพื่อการระ	วายบาท หมางแฮ
ดีกว่าปดอ้อมค้อม	คิดแก้โดยโกง

๘. เพราะอดกลั้นต่อผู้อื่น

๑	ขันติมีมากหมั่น	สันดาน
	ใครเกะกะระราน	อดกลั้น
	ไปจนเจียบเจกพาล	พาเตือน ร้อนพ้อ
	ผู้ประพฤติดังนั้น	จักได้ใจเย็น

๙. เพราะไม่ฟังคำคนพูดเพศนิทาน

๑	ไปฟังคนพูดฟัง	พินพิศ
	เท็จแลจริงจางเจือ	กละเกล้า
	ถ้อมิตเที่ยวกริตถือ	ทำนท้าว ไปนา
	ฟังจะพาพลอยเข้า	พวกเพ้อรังควาน

๑๐. เพราะไม่หลงเชื่อข่าวร้าย

๑๑	อีกหนึ่งไปเชื่อถ้อย	คำคน ภาแห
	บอกเล่าข่าวเหตุผล	เรื่องร้าย
	สืบสอบประกอบจน	แจ่มเท็จ จริงนา
	ยังบ่คว่นยกย้าย	ตื่นตื่นก่อนกาล
๑	ข้อความตามกล่าวแก้	สืบประการ น้นอ
	ควรแก้ความพิจารณา	ทั่วผู้
	แม้จะไปขาดปาน	โคลงกล่าว ก็ดี
	ควรระวังกับตั้ง	สงบบ้างยังดี.

โคลงสุภาพิตสอนผู้เป็นข้าราชการ

ทรงพระราชนิพนธ์ในเรื่องนิทราชาคริต

นางจอกแก้วมารดาสอนอาบุหะชั้น

โคลง ๔

๑	มารดาจะแจ้งแจก	นิตินาร
	ตามคติโบราณ	กล่าวไว้
	วุฒิประการ	ควรประกอบ ยศแซ
	สำหรับขัตติยราชได้	เลือกเลี้ยงมนตรี
๒	หนึ่งมีชาติพื้นเมือง	เสนา นานฤ
	หนึ่งเจริญชนมา	ยุแล้ว
	หนึ่งเรียนรอบวิทยา	ยลทราบ เสร็จแซ
	หนึ่งยังปัญญาแผ้ว	ผ่องพันโฉดเขลา
๓	ควรเนาตำแหน่งได้	ฐานัน ทรเฮย
	อุปการศีลสรรพ	แต่ได้
	สองสามสิ่งสำคัญ	ควรปลูก เลี้ยงแซ
	วางวางห่างวุฒิให้	ทำนวันไปผดุง

๑ เจ้าจิ้งจอก^๕รู้
พระโปรค^๕ชุบเลี้ยงปาน
เพราะเหตุ^๕อุทิสถาน
เห็นตระหนักรัก^๕กัล

๕ จัก^๕เติม^๕จตุร^๕แบบ^๕เบื่อง
พระราชกำหนด^๕มี
สำหรับ^๕มาตย์^๕มนตรี
เจนจบ^๕ชนบ^๕ชนาค^๕สร้าง

๖ อย่า^๖เพลง^๖อย่า^๖พลิก^๖เค้า
มัน^๖จิตร^๖กค^๖กต^๖ญ
ไค^๖ตี^๖ช่วย^๖ช้อน^๖ชู
พระ^๖ประ^๖สงค์^๖สุด^๖ค้ำ

๖ เวลา^๖เข้า^๖ค่า^๖ตั้ง
ราช^๖กิจ^๖อย่า^๖พา^๖เหียร
ไป^๖รู้^๖จูง^๖สอบ^๖เรียน
ประ^๖มา^๖ท^๖ม^๖ก^๖พลาค^๖ค้ำ

ประ^๖มา^๖ณ^๖ ทน^๖เทอ^๖ญ
ด^๖ง^๖น
ไค^๖ซึ่ง^๖ มี^๖แะ
หลีก^๖พัน^๖เหื่อ^๖เหิม

อธิ^๖ปัต^๖
กล่า^๖ว^๖อ้าง
ประ^๖พ^๖ฤ^๖ติ^๖ ทน^๖นา
ส^๖ง^๖ล^๖้วน^๖คว^๖ร^๖แส^๖ว

คุ^๖ณ^๖ญ^๖ ธร^๖เฮย
ท้อ^๖ท้าว
เชิ^๖ต^๖เกียร^๖ติ^๖ ทาน^๖นา
จ^๖ูง^๖สุ^๖อา^๖สา

คว^๖าม^๖เพียร^๖ เทอ^๖ญ^๖พ้อ
อย่า^๖คร^๖ว^๖น
ทรา^๖บ^๖ผิ^๖ต^๖ ชอ^๖บ^๖นา
เคา^๖ะ^๖ท^๖ว^๖ย^๖กิต^๖ท^๖น

๘ สงครามมาเหยียบค้ำ
 ทอดชีพอาสาไป
 สงวนราชรักษาไผท
 ผิวเหตุเขตรชัณฑ์ข้าม

๙ การในนครศรี
 โดยแบบบทอัยการ
 เห็นห่างอกติสถาน
 มละวิหิงสาแปล้

๑๐ รำพรรณยังไปสิ้น
 สอนแต่พอจำยาม
 จงหมั่นตริตรวงตาม
 ทราบชัดจึงจักชั้

แดนไกล ไกลฤา
 อย่ากร้าม
 ที่เกิด ตนแฮ
 ขอบฟ้าจูงไป

พิจารณา ความฤา
 เทียงแท้
 ทัณฑ์เที่ยง ตรงแฮ
 ปลดเปลื้องเคียดฉันท

สุดความ
 แรกนั้
 คำแม่ สอนนา
 อันเอนอรรณสอน

สุภาสิตขงจู

บานพะแนก

วันเสาร์ เดือนห้า ขึ้นเก้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๘
ปีจอ อัฐศก อาตมภาพ พระอมรโมลี สถิต ณ วัดราช-
บูรณพระอารามหลวง แปลชกยี่ฉบับจีนออกเป็นไทยได้
ความว่า

ขงจูผู้เป็นนักปราชญ์ในเมืองจีนกล่าวไว้ว่า ถ้าผู้ใด
จะรักเรียนรู้ในหนังสือขนบธรรมเนียมทั้งปวง พึงอุตสาหะ
เรียนทุกเวลา ถ้าหมั่นอยู่เฉยนิ่งแล้ว เหตุใดจะไม่รู้ แล้วก็
เพียรเล่าเรียนมาแต่ถิ่นฐานบ้านใกล้ เหตุใดจึงไม่สนุก
อนึ่ง ถ้าคนโง่มาติเตียนก็อย่าโกรธ เพราะมันไม่รู้ว่าคนดี
และมันติเตียนนั้น ไซ้ตนจะกลับเป็นคนชั่วก็หาไม่

อิวจุเป็นศิษย์ขงจื๊อจึงว่า อันเกิดมาเป็นคน ให้มี
 กตัญญู ให้รู้จักเท็กผู้ใหญ่ อย่าทำให้เกินผู้ใหญ่ ถ้าคนใด
 เรียนรูจื๊อจริงๆ แล้ว ที่จะทำความชั่วนั้นน้อย เพราะไม่
 เรียนรูจื๊อทำความชั่วมาก อนึ่ง มีคำปราชญ์ว่า ให้อุตสาห
 เรียนรู้ไปเถิด สติปัญญาเกิดเพราะเล่าเรียน อาจคิดการ
 งานทั้งปวงให้สำเร็จได้ แลให้มีกตัญญูรู้จักผู้ใหญ่ ความ
 ชอบทั้งนี้ถ้ามีในตัวแล้ว จะกลับไปเป็นของผู้ใด ก็จะได้
 แก่ตัวเอง

คำขงจื๊อว่า ถ้าผู้ใดมักพูดจาเป็นตลกคะนอง ทำ
 หน้าซื่อใจคด มักล้อเลียนผู้ใหญ่ ปากหวาน ห้ามมิให้
 คบ มีประโยชน์น้อยนัก ถึงผู้นั้นก็หาไม่ว่าสนาไม่

คำเจงจื๊อ ศิษย์ขงจื๊อว่า ถ้าจะทำการทั้งปวง อย่าให้
 ถ้วนได้ใจเร็ว ให้ตรงแล้วตรงเล่า น้ำใจผู้อื่นมาใส่ใจ
 ตัว น้ำใจตัวไปใส่ใจผู้อื่น ถ้าได้รับธุระเขาแล้ว ก็ให้
 สำเร็จดังวาทา ทำกริยาให้ซื่อตรง จึงเป็นที่นับถือ ถ้า
 คบเป็นเพื่อนรักกันแล้ว อย่าลวงกันจึงจะยืนยาว

คำขงจื้อว่า ถ้าเป็นเจ้าเมืองผู้ใหญ่ มีรตบถึงพันเล่ม มีทหารมากพร้อมเพรียงอยู่ก็ดี ก็อย่าให้ทะนงตัว จะมีกิจราชการประมาณน้อยหนึ่งก็ดี ก็ให้ตรึกตรองให้ถ่องแท้ อันธรรมเนียมเป็นเจ้าเมือง ให้รักษาราชการเหมือนบุตร จะใช้ก็ให้ใช้เป็นเวลา หนึ่ง ผู้เรียนรู้ (ถ้าอยู่ในเรือนให้เคารพบิดามารดา แลญาติผู้เฒ่าผู้แก่ทั้งปวง) ถ้าออกจากเรือนให้ยำเกรงผู้มียศ อายุมากกว่าตน จะพูดสิ่งใดๆ ให้คนทั้งปวงนับถือเชื่อฟังได้ ให้เมตตาแก่คนทั้งปวง ถ้าเห็นพอจะคบได้ จึงคบหารักใคร่กัน ถ้าเห็นชั่ว ก็อย่าคบ ให้หลีกเลี่ยงเสีย อย่าเคียดแค้นชิงชังเขา ถ้าจะสั่งสอนว่ากล่าวให้ดูคนก่อน ถ้าเห็นพอจะว่ากล่าวได้จึงว่า

คำจู้เฮย ศิษย์ขงจื้อว่า รักผู้หญิงมากฉันใด ก็ให้รักนักปราชญ์มากฉันนั้น (หนึ่ง ให้ปรนนิบัติบิดามารดา ด้วยน้ำพักน้ำแรงตัวเอง) อย่าเกลียดใช้ผู้อื่น ถ้าอาสาเจ้าชีวิตอย่าให้คิดถึงชีวิตตน ตั้งใจอาสาว่าจะตาย ถ้าจะคบเพื่อนอย่าพูดให้เป็นคำสอง ถ้าทำได้ดังนี้แล้ว ถึงมิได้เรียนรู้ก็ดี นักปราชญ์ก็สรรเสริญว่าผู้นั้นรู้มากแล

คำขงจื๊วว่า ถ้าเป็นปราชญ์ไม่ตรง ผู้คนหาสนาจะ
น้อยเพราะเรียนรู้ไม่ตั้งใจจะเอาจริง ถ้าเป็นข้าเจ้า ให้ตรง
ต่อเจ้า จะพูดสิ่งใดให้เจ้าเชื่อถือวางใจได้ ถ้าจะคบเพื่อน
ให้เลือกหาที่มีสติปัญญาดี อย่าคบคนโง่ จะชักให้โง่เสีย
ถ้าจะทำการสิ่งใดๆ ให้รู้จักผิดแลชอบ ถ้าเห็นว่าผิดแล้ว
ให้เร่งแก้ไข

คำเจงจื๊วว่า เป็นคนให้รู้จักเจียมตัว (ถ้าเห็นพ่อแม่
แก่เกือยไปไกล ถ้าทำได้ดังนี้ คนทั้งปวงก็จะนับถือ)

จื๊วจึงถามจื๊วซ่งว่า ขงจื๊วอาจารย์เราทั้งสอง เทียว
ไปเมืองใด ก็ยอมล่งรู้จักการเมืองนั้น เพราะไปเทียวถาม
เขาหรือจื๊ว หรือว่าเจ้าเมืองบอกให้

จื๊วซ่งจึงว่า ครูของเรามีสติปัญญามาก จะเทียวไป
ถามผู้ใดนั้นหาไม่ได้ แต่แลเห็นกิริยาอาการชาวบ้านชาวเมือง
แลภูมิฐานบ้านเมือง ก็อาจล่งรู้จักการเมืองนั้น แลอาจ
ล่งรู้น้ำใจเจ้าเมืองว่าดีแลชั่ว มีปัญญาแลไม่มีปัญญา
อนึ่ง ครูเราประกอบด้วยอัชฌาสัยน้ำใจดี มีแต่จะคิดให้มี

ประโยชน์แก่คนทั้งปวง เจรจาสิ่งใดก็เจอไปด้วยคำสั่งสอน
 ควรจะจำไว้เป็นแบบแผนได้ แล้วจักชนบทรรมเนียมมาก
 เมื่อไปอยู่ในที่ใด ๆ คนทั้งปวงได้รู้ได้เห็นแล้ว ก็ชวนกัน
 ไปมาหาสู่มาก แล้วก็เล่าความกิจการบ้านเมืองให้ฟังเป็น
 อย่างนิจรู

คำขงจื๊วว่า (ถ้าพ่อแม่ยังมีชีวิตอยู่ จะทำการสิ่งใด ๆ
 ก็ให้ปรึกษาพ่อแม่ก่อน ถ้าตายแล้ว ก็ให้ระลึกถึงคำที่
 พ่อแม่สอน จึงได้ชื่อว่ามีกตัญญู)

อิ้วจื๊วว่า อันชนบทรรมเนียมย่อมเป็นที่นับถือ
 ถ้าผู้ใดรักก็มีความสุขมาก อันคำสั่งสอนนักปราชญ์แล้ว
 ถึงเป็นความเล็กล้นยอกติ อย่าได้ประมาทเลย ฟังทำตาม
 ทุกคำเถิด ยิ่งจะดีขึ้นไปทุกครั้ง

อิ้วจื๊วว่า จะพูดจาสิ่งใดให้ระวังตัว อย่าเสีย
 ชนบทรรมเนียม อย่าไว้ใจคนไกลคนคุ้น จะพูดจาตาม
 อำเภोजิ ถ้าพูดดีเขาก็จะนับถือ ถ้าพูดผิด เขาก็จะถูก
 พูดออกไปแล้วให้เอากลับเข้ามาได้ อย่าพูดทิ้งเสีย จะเกิน
 เห็นให้มีกิริยา จะไปจากบ้านให้รักหน้า อย่าให้คนอื่น

ถูกลูกได้ คนมีคุณอย่าทำให้เคืองใจ ถ้าคนใดปรนนิบัติได้
ดังนี้ ให้คบหาเถิด

คำขงจูจึงว่า เป็นคนปราชญ์จะกินอย่าเห็นแก่อ้ม
จะอยู่อย่าเห็นแก่สนุกสบาย จะทำการสิ่งใด ก็ให้ว่องไว
แต่อย่าให้เสีย จะพูดก็อย่าให้มากนัก คำอันนี้ใกล้เคียงเข้ากับ
คำพระ ประเสริฐนัก ควรจำไว้

จูฮ่องว่า ถ้ายากจนก็ให้ค่อยนิ่งค่อยอยู่ อย่าเที่ยว
ประจบประแจง ค่อยหาไปตามสติกำลังของตัวเอง ถ้ามั่งมี
แล้วให้เอ็นดูคนทั้งปวง อย่าเลือกว่าคนโง่คนฉลาด ให้
ตั้งจิตคิดอนุเคราะห์ถึงถ้วนหน้า ข้าพเจ้าว่าทั้งนี้ผิดหรือ
ชอบ

ขงจูจึงว่าชอบแล้ว ถ้ายากจนทำให้ใจชื้นไว้ อย่า
เสียใจจนวายไป หาได้น้อยก็ให้กินตามน้อย หาได้มาก
ก็ให้กินตามมาก ถ้ามั่งมีแล้วก็ให้เร่งเรียนรู้อริยธรรม-
เนียมจหนัก

จูฮ่องว่า ในโคลงบทหนึ่งท่านเปรียบไว้ว่า ไม่
กระตือรือร้นเลื่อยใหม่ ก็ยังไม่เกลี้ยงก่อน ต้องไสกบแล

ชีวิตจึงจะเกลี้ยง คิลาแรกค่อยออกมาก็ยังไม่เกลี้ยงก่อน
ต้องใสกบแลชีวิตจึงเกลี้ยง เปรียบตังคนทงปวงแต่เกิดมา
นั้นก็หยาบอยู่ก่อน ต่อเมื่อใดเรียนรู้คุณค่าสั่งสอน จึงจะค่อย
ดีได้

ขงจูจึงว่า ถึงมาตรว่าคนทงปวงจะไม่รู้ว่าเราดี เรา
ก็ไม่ใช่ทุกข์ เป็นทุกข์อยู่แต่ว่าเราไม่รู้จักนำใจคน หนึ่ง
จะทำการทงปวงให้ดูเยี่ยงดาวปักเตา คือดาวจะเข้ อัน
ประจำอยู่ที่เตียว แลเป็นประธานแก่ดาวทงปวง ให้มันคง
ยั่งยืนเหมือนนั้น หนึ่งผู้เป็นใหญ่นั้น จะทำการสิ่งใด
ก็ให้เป็นเยี่ยงอย่างได้ คนทงปวงเขาคอยจะทำตามอยู่
อย่าทำให้ผิดให้พลาด ถ้าผู้ใดทำผิดก็ให้ทำโทษตามผิด
ถ้ามีปัญญารู้ว่าตนทำผิดแล้ว ก็ยอมจะอายยิ่งกว่าเอาไปทำ
โทษอีก ถ้าหาปัญญาไม่ได้ ถึงเอาไปทำโทษก็ยังไม่อาย จะ
สั่งสอนคนทงปวงให้มีความอาย ให้รู้จักขนบธรรมเนียม
หนึ่งตั้งแต่อายุ ๗-๘-๙-๑๐ ขวบ จึงให้เริ่มเรียนหนังสือ
แต่ต่ำๆ ก่อน อายุ ๑๕ จึงเรียนหนังสือใหญ่ขึ้นไป อายุ
๓๐ จึงจะมีใจเชื่อถือนลงเป็นแท้ อายุ ๔๐ ใจค่อยมั่นคง
เข้าจะคิดทำอันใดก็พอจะทำได้ อายุ ๕๐ อาจรู้การฟ้าแล

ดิน อายุ ๖๐ ได้เห็นไต้ยีนอันโตก็อาจทำตามได้ อายุ ๗๐ แต่บรรดาที่เรียนรู้นั้น ก็อาจทำตามได้ทุกประการ มิได้ล่วงขนบธรรมเนียมยังยืนนัก

มีคำเบ้งอิजूว่า (ขุนนางในเมืองพ่อ งามขงจูว่า ซึ่งจะให้มิกัตถุญแก่บิดามารดานั้นจะให้ทำเป็นประการใด ขงจูจึงว่า อย่าให้ขัดบิดามารดา จึงว่ามิกัตถุญ ช่อนติ ศิษย์ขงจูจึงถามว่า ไม่ขัดบิดามารดา ไ้ชื่อว่ากัตถุญเท่า นั้นหรือ หรือจะให้ทำอย่างไรรีก ขงจูจึงว่า เมื่อบิดามารตายังมีชีวิตอยู่ ก็ให้เลี้ยงตามธรรมเนียม เมื่อตายก็ ให้ทำการศพตามธรรมเนียม แล้วก็ให้เซ่นวักบูชาจนทุกเวลา อย่างนั้นจึงเรียกว่ามิกัตถุญ)

เบ้งบูเป็ก บุตรเบ้งอิजू งามขงจูว่า กัตถุญนั้น อย่างไร ขงจูจึงว่า (อันบิดามารดา เมื่อบุตรเจ็บไข้ก็ให้ เป็นทุกชั้นนัก ปวารณาแต่จะให้บุตรหาย ถ้าบุตรผู้ใด เมื่อบิดามารดาเจ็บก็ให้เป็นทุกชั้นเหมือนฉนั้นบ้าง จึงจะ ว่ามิกัตถุญ

จูอิว ศิษย์ของจู ถ้ามความกตัญญู ของจูจึงว่า อัน
เลียงบิตามารดา จะให้แต่สิ่งของเหมือนเลี้ยงสัตว์มีสุนัข
เป็นต้นนั้น ก็ยังไม่เชื่อว่ามีกตัญญูก่อน ต่อเมื่อใดใจรักใคร่
ให้มาก ตั้งใจปรนนิบัติโดยคำรบ จึงเรียกว่ามีกตัญญู)

จูเซถ้ามด้วยความกตัญญู ของจูจึงว่า อันปรนนิบัติ
บิตามารดา จะทำให้หน้าชื่นเสมออยู่นานนัก เมื่อยัง
ไม่เห็น้อยก็พอจะช่นอยู่ได้ ครั้นเห็น้อยเข้าแล้วก็มักขง
โกรธ อนึ่งถ้าฐานะบิตามารดามี ก็ให้เอาเป็นฐานะตนจงสน
อนึ่งให้เลี้ยงญาติทั้งปวงจงทั่วกัน จึงเรียกว่าคนมีกตัญญู

คำของจูว่า เราพูดกับงั้นเจียนศิษย์ผู้ใหญ่ทุกวัน ๆ
งั้นเจียนนั้นก็มีได้ชัด เหมือนเราพูดกับคนโง่ งั้นเจียนนั้น
ครั้นไปถึงที่อยู่ตนแล้ว ก็ไปตรึกตรองออกได้ความมาก
จะว่าที่แท้นั้น งั้นเจียนเป็นคนมีปัญญามาก อนึ่งจะรู้จัก
ว่าคนดีแล้วนั้น ให้ดูกริยาอันประพฤติกการทั้งปวง ถ้า
ประพฤติกการที่ดี จะเป็นคนดี ถ้าประพฤติกการที่ชั่ว ก็จะเป็น
คนชั่ว อนึ่งให้พิจารณาตัวที่อยู่ ก็จรรู้ว่าคนดีแล้ว

ขงจื๊วแกจื๊อว่า ซึ่งคำเราสั่งสอนท่านทั้งปวงนี้
ที่ท่านรักให้บอกไว้ ที่ไม่รู้ให้บอกว่ามี อย่าให้อวดรู้
ต่อครู เล่าเรียนไปข้างหน้าจึงง่าย

จื๊อเถียงว่าแกขงจื๊ว เมื่อแรกจะเรียนรู้อะไรทั้งปวง ก็
ปรารถนาจะเป็นขุนนางกินเบี้ยหวัดสนด้วยกัน มิได้คิดที่
จะทำอย่างอื่น

ขงจื๊อจึงว่า ถ้ารู้มากชำนาญแล้ว ก็หากจะเป็น
คนดีไปเอง ความสงสัยก็น้อยลง หนึ่งจะพูดจาสิ่งใดให้
ล่ำรวมปาก ก็จึงจะไม่มีผิด ถ้าได้รู้เห็นการทั้งปวงมาก
แล้วจะทำสิ่งใดก็ไม่พลาด ถ้าประพฤติได้ตั้งแล้ว ก็ไม่
ต้องไปเดินบนบานเป็นขุนนาง ท่านผู้มีวาสนาก็จะมาเชอ-
เชิญไปเอง

อัยกอง ขุนนางในเมืองพ้อ จึงถามขงจื๊ว จะทำ
อย่างไรคนทั้งปวงจึงจะนับถือ ขงจื๊อจึงว่า เป็นขุนนางให้
ตั้งอยู่ในความสัตย์ ผู้ใดผิดก็ให้ยกย่อง ผู้ใดชั่วก็ให้ข่มขู่ว่า
กล่าวสั่งสอนเสีย อย่าเห็นแก่ลาภ กลับเอาคนดีเป็นคนชั่ว
คนชั่วเป็นคนดี ทำอย่างนั้นคนทั้งปวงจึงจะนับถือ

กฤษณ์^๗ เป็นขุนนางผู้ใหญ่อยู่ในเมืองพ่อ งาม
 ขงจื๊ว^๘ ข้าพเจ้าใช้คนทั้งปวงไม่หักหาญ ค่อยปลอบโยน
 เอาใจเห็นพอจะทำได้จึงให้ทำ ถ้าเห็นทำยังไม่ดี ก็ค่อย
 สั่งสอนว่ากล่าวไป ทำอย่างนั้นจะเห็นเป็นประการใด ขงจื๊ว^๘
 จึงว่า ถ้าใช้คนอยู่ในอำนาจให้ทำซึ่ง อย่าทำเหลวไหล
 บังคับการให้ถูก คนทั้งปวงจึงจะเกรงกลัว อนึ่งให้มีกตัญญู
 แลรักคนอันอยู่ในอำนาจ ให้สรรเสริญคนดี สั่งสอนคนโง่
 คนทั้งปวงจึงจะซื่อตรงต่อตัว

คนทั้งปวงจึงถามขงจื๊ว^๘ ท่านคิดถึงเพียงนี้แล้ว
 เหตุใดจึงไม่เป็นขุนนาง คำในหนังสือท่านว่าไว้ ถ้ามี
 กตัญญูรู้คุณผู้ใหญ่ในตระกูล แลสั่งสอนญาติให้พร้อม
 เปรียงรักใคร่กันให้มีคำรพต่อผู้ใหญ่ ถ้าทำได้แล้วเหมือน
 อย่างปราบเมืองอันใหญ่ได้ ก็จะมีสุขเหมือนได้เป็นขุนนาง

คำขงจื๊ว^๘ เป็นคนไม่มีสัจย์ เหมือนเกวียนไม่มีแอก
 จะทำสิ่งใดก็ไม่สำเร็จ จูเตียนถามขงจื๊ว^๘ การจะมีไปข้าง
 หน้า แต่แผ่นดินจิวเตียนนี้ ลงไปอีกสิบชั่วอายุคน ท่าน

ยังอาจล่วงรู้หรือไม่ ขงจื๊อจึงว่า ถ้าเอาเยี่ยงอย่างแต่ก่อน
ตั้งแต่แผ่นดินเสียดางนั้นมาพิจารณาตุนจนถึงทุกวันนี้ ก็
อาจหายไปในปีหนึ่งได้

คำขงจื๊อว่า ปีศาจทั้งปวงนั้นไม่ควรที่จะเซ่น ให้
เซ่นวัวแต่ที่เป็นประโยชน์ คำขงจื๊อว่า เป็นคนไม่มีเมตตา
ถึงจะรู้จักขนบธรรมเนียมมาก เทวคามมนุษย์ก็ไม่สรรเสริญ
เพราะใจไม่ดี ถึงจะแกล้งทำเป็นดี ก็ไม่ตลอด ปากกับ
ใจไม่เท่ากัน เปรียบเหมือนมโหรีขลุ่ยซอทั้งปวง ไม่รู้จัก
ตักไม่เข้กันฟังไม่เพราะ

ลิมหอง ชาวเมืองพ่อ มาถามธรรมเนียมขงจื๊อ
จึงชมแล้วบอกว่า เป็นคนอย่าเห็นแก่ตงามนัก ถ้างามมี
ประโยชน์จึงทำ งามไม่มีประโยชน์อย่าทำ แต่งแต่ใจให้
เป็นประมาณ อย่าทำวันเร้งอยู่เป็นนิตย์ ถึงคราวควรจะ
ทุกข์ก็ให้ทุกข์

คำขงจื๊อว่า นักปราชญ์แต่ก่อนจะพูดก็ไม่ชิงกันพูด
จะทำก็ไม่ชิงกันทำ อนึ่งเป็นคนรู้มาก แล้วให้ประกอบ

กิริยาแล้วทำให้สมกับรู จึงจะงดงาม เปรียบเหมือนเขียน
รูปภาพแต่ด้วยลายทอง ถ้าทำไม่สมกับรู เหมือนเขียน
รูปภาพไม่มีเครื่องเติม

วงศ์ขุนแก้ว เป็นขุนนางผู้ใหญ่อยู่ในเมืองโอย จึง
ถามขงจื๊วว่า ซึ่งท่านไปไหว้กระดูกกษัตริย์นั้น กระดูกจะ
ทำประโยชน์สิ่งใดให้ ถ้าท่านมาไหว้เรา เห็นจะมี
ประโยชน์มากกว่า ขงจื๊วจึงตอบว่า ซึ่งท่านว่านั้นไม่ถูก
เป็นมนุษย์เกิดมาใต้ฟ้า ทำให้เทวดาโกรธ จะเอาอันใด
เป็นที่ฝัง เกิดมาในเมืองท่าน ไม่คำนับเจ้าเมือง จะเอา
อันใดเป็นที่ฝัง ถึงตายแล้วก็ต้องคำนับด้วยกตัญญู

ขงจื๊วเข้าไปในศาลเจ้าจิวกง จึงถามคนรักษาศาลเจ้า
ว่า ธรรมเนียมที่จะคำนับเจ้าจิวกงนี้อย่างไร คนรักษาศาลเจ้า
จึงตอบว่า ท่านเป็นอาจารย์ผู้ใหญ่ คนทั้งปวงก็
นับถือว่าสารพัดจะรู้ เหตุใดจึงมาถามธรรมเนียมศาลเจ้า
นิตหนึ่งเท่านี้ ขงจื๊วจึงตอบว่า อันเป็นปราชญ์ถึงจะรู้มาก
ก็จริง สิ่งใดที่รู้แล้วก็ไม่ต้องถาม สิ่งใดที่ยังไม่รู้ ถึงมาตร
ว่านิตน้อยหนึ่งก็ดี ก็ต้องถามจึงควร

คำขงจื๊ว ในแผ่นดินเลียดก๊กนั้น ลองฝีมือทหาร
ให้ยิงเป้าให้ถูกแล้วให้ตลอดด้วยจึงเอาเป็นนายทหาร ทำ
อย่างนั้นไม่ถูก ด้วยलगคนแรงมาก लगคนแรงน้อย สุดแท้
แต่ให้ถูกเป้าเป็นประมาณ

เจ้าเมืองฉื่อ ถามขงจื๊ว เป็นเจ้าเมืองจะให้ใช้
ขุนนางอย่างไร เป็นขุนนางจะให้ปรนนิบัติเจ้าเมืองอย่างไร
ขงจื๊วจึงว่าเป็นเจ้าเมืองให้ใช้ขุนนางตามธรรมเนียม ถ้าเป็น
ขุนนางก็ให้ข้อตรงต่อเจ้าเมือง คำข้อหนึ่ง ว่าเป็นคนดี
ให้สืบคว้าที่ใดจะมีคนมีปัญญาบ้าง ถ้ารู้ว่ามีปัญญาแล้วให้
ไปหา ถ้ามีปัญญาไม่ไปหา คนมีปัญญาจะว่าดีอย่างไร
หนึ่งชาติคนชั่วถึงจะเอาเนื้อเอาใจบำรุงไว้ให้เป็นสุข ก็ไม่
ดีได้ มีแต่จะคิดทำความชั่วต่างๆ แล้วคงจะไปหาที่ชั่ว
ต้องทรمانไว้ให้ลำบากจึงจะได้ ถ้าตามใจก็จะรื่นเริงหนัก
ไป ถ้าคนดีเล่าก็คงจะไปหาแต่ที่ดี ถึงคนชั่วจะเอาไป
หาแต่ที่ดี ถึงคนชั่วจะเอาไปบำรุงไว้ ก็ไม่อยู่ได้ หนึ่ง
อย่าหลงรักคนชั่ว จะให้ฉิบหาย ให้รักแต่คนดี จึงจะมี

ประโยชน์ จะทำการสิ่งใดให้ตั้งเมตตาไว้เป็นประธาน
 หนึ่งการมีเมตตาที่ขุนนางนั้นก็ย่อมปรารถนาทุกคน ถ้าหา
 กินโดยสุจริต ก็จะมีเมตตา ยาว ถ้าหากินไม่ชอบธรรม ก็
 ไม่ยั่งยืน ถ้าเป็นขุนนางแสดงอยู่ในยุติธรรม ก็จะมี
 ยั่งยืน ถ้าไม่เป็นธรรม ก็ไม่ยั่งยืน ถ้ายากจนแล้ว ก็ให้
 เข้มงวด ทำการพอสมควรกับสติกำลัง ถ้าคราววาสนามา
 ถึง ก็หากเป็นไปเอง ถ้าจนแล้วยังทำความชั่ว เหมือน
 แกล้งตัวเอง ถ้าเป็นปราชญ์ไม่มีเมตตา ผู้ใดจะว่าดี
 อันปราชญ์แล้ว ย่อมมีเมตตาอยู่ทุกเวลา จนชั้นแต่ว่า
 เวลากินข้าวก็คิดเมตตาอยู่ทุกคำเข้า ถึงยากจนก็ไม่เสียทาง
 ธรรม หนึ่ง ถ้าเป็นคนชั่วแล้ว แล้วตัวกลับประพฤติที่ดี
 อย่างนั้นเรียกว่าเป็นคนดีได้ หนึ่ง ถ้าเวลาเข้าให้เรา
 ความดี ถึงเวลาทำให้เราตายเสียเราก็จะยอม หนึ่ง คน
 เรียนหนังสือ ก็ปรารถนาจะหาธรรมเนียมที่ดี ถ้ายังวุ่นวาย
 อยู่ด้วยงุ่นง่านแลการกินว่าไม่เที่ยมเพื่อน มีความเดือดร้อน
 กินแห่งต่าง ๆ ก็หาจัดว่าเป็นคนรู้ได้ไม่ หนึ่ง เป็นคนดี

ในมนุษย์ อย่าให้เลือกการท่งปวงว่าสิ่ง^๕จะทำได้ สิ่ง^๕จะ
 ทำไม่ได้ สุกแต่แต่ชอบทำแล้ว ก็ให้ทำเถิด หนึ่ง เป็น
 ปราชญ์แล้ว มักระวังตัวกลัวผิดอยู่เป็นนิตย์ อันคนชั่ว
 แล้ว เอาแต่ได้ทรัพย์เป็นประมาณ ไม่รู้ว่าผิดแลชอบ
 หนึ่ง ถ้าคนโลก ถึงจะเป็นขุนนางก็ดี เป็นไพร่ก็ดี จะทำ
 การสิ่งใดก็มีแต่คนชัง หนึ่ง ถ้าเป็นเจ้าเมือง ถ้าตั้งอยู่ใน
 ฉบบัธรรมเนียม มีใจศยยอมโอบอ้อมอารี จะไปตีเมือง
 ไทก็ได้ ถ้าอยู่ในเมืองของตัวเล่า ขุนนางท่งปวงก็จะ
 ทำตามธรรมเนียม หนึ่ง เกิดมาเป็นคน ถึงจะไม่ได้เป็น
 ใหญ่ ก็ไม่เป็นทุกข์ จะเป็นทุกข์อยู่แต่ปัญญาจะน้อย จะ
 ไม่รู้จักดีแลชั่ว ถ้าคนท่งปวงจะไม่รู้ว่าเป็นคนดีเล่า ก็ไม่
 เป็นทุกข์ ถ้าเราทำดี เขาก็จะรู้ไปเอง หนึ่ง จะทำการ
 สิ่งใด ให้คนท่งปวงเห็นดีด้วยจึงทำ หนึ่ง ถ้าจะใคร่เป็น
 คนดี ถ้าเห็นผู้ใดทำดีแล้ว ให้จำเอาเยี่ยงอย่างมาสั่งสอน
 ตัว ทำให้เหมือนให้จึงได้ ถ้าเห็นผู้ใดทำชั่ว อย่าให้เอา

เยี่ยงอย่าง หนึ่ง ถ้าเป็นคนมีกตัญญู ถ้าเห็นบิดามารดา
ทำผิด ก็ให้ค่อยว่าค่อยกล่าวห้ามปราม อย่าตะคอกขู่ข่มขี
ถ้าบิดามารดามิฟัง จะเขียนตี ก็ให้ค่อยกราบค่อยไหว
อ่อนน้อมไป อย่าให้โกรธตอบ หนึ่ง คนแต่ก่อนไม่พูด
มาก เพราะมีความอาย พูดออกไปก็ให้ทำได้ดังปาก ถ้า
เห็นจะทำไม่ได้ก็อย่าให้พูด ถ้าผู้ใดทำการมีกระวังตัวกลัว
ผิด การนั้นก็มีได้เสีย ถ้าเป็นคนปราชญ์อย่าพูดให้เร็วนัก
ถ้าจะเล่าเรียนจึงให้ร้องไว หนึ่ง ถ้าเป็นคนดี ไซ้จะดีแต่
ตัวนั้นหาไม่ ถ้าตัวเป็นบิดามารดา ลูกจะประพฤติตาม
ถ้าไม่มีลูก ญาติแลเพื่อนบ้านก็จะประพฤติตาม

คำจู้จิวว่า ถ้าเป็นขุนนางเห็นเจ้าเมืองทำผิด ก็ให้
ห้ามปรามแต่ครั้งเดียว ถ้าเห็นเพื่อนทำผิด ก็ให้ห้ามปราม
แต่ครั้งหนึ่ง ถ้าขึ้นว่าเข้าไปก็จะห่างกันเสีย หนึ่ง ถ้าฟังผู้
ใดพูด อย่าเพิ่งเชื่อก่อน ให้ดูกิริยา ถ้าทำเหมือนพูดก็
ให้เชื่อเถิด

ขงจื๊อ ชมเบ้งบูจิวานลาต ถ้าอยู่เมืองไหนเห็น
เจ้าเมืองมีสติปัญญาจึงเตือนสติสั่งสอน ถ้าเห็นเจ้าเมืองไม่
มีสติปัญญา ก็ทำเป็นโง่เสีย ขงจื๊อชมเบกอี แล จกเจ
สองคนพี่น้องว่า ถ้าผู้ใดทำผิดแต่ก่อน ยกโทษเสียแล้ว
ครั้นที่หลังผิดอีก ก็ไม่ยกเอาความเก่ามาว่า แล้วสันดาน
ไม่พยายาม

คำขงจื๊อว่า ถ้าคนมักพูดมาก ล้อเลียนหน้าเป็น
อย่าให้ตอบรับนัก ถ้าคบกัน ชัดเคื่องกันแล้ว ก็อย่าคบ
ถ้าชนคบไปจะได้ความเดือดร้อน

ขงจื๊อนั่งอยู่ จันเอียน กับ กุยหลอ ยืนสองข้าง
ขงจื๊อจึงถามว่า ใจท่านทั้งสองคืออะไร จุหลอจึงว่า ถ้า
ข้าพเจ้าจะแต่งตัว ชีรต ชีมา ไปก็ดี ถ้าเพื่อนมาทำให้
ของทิ้งามเสียไป ข้าพเจ้าก็ไม่โกรธ จันเอียนจึงว่า ข้าพเจ้า
มิได้ยกตัวเองแลทำคุณแก่ผู้ใดแล้วก็ไม่ลำเลิก ขงจื๊อจึงว่า
ใจเรายังยืนจะพูดกับเด็กผู้ใหญ่ก็ดี ก็มีได้พลาต คำขงจื๊อว่า

สิบบ้านก็พอจะมีคนซื้อตรงเหมือนเราสักคนหนึ่ง แต่จะหา
คนรู้หนังสือเหมือนเรานี้ เห็นจะไม่มี อนึ่ง ถึงรู้ก็
เท่าใจรัก ใจรักก็ไม่เท่าเพลิดเพลินินดี

ฮ่อนสี ถามขงจื๊วว่า จะทำตามธรรมเนียมชาวบ้าน
ชาวเมืองท่งปวง ซึ่งประพัตอยู่ทุกวันนี้ จะเป็นประการ
ใด ขงจื๊วจึงว่า อันชาวบ้านชาวเมืองทุกวันนี้ หลงเช่นผี
มักผิตอยู่ ถ้าท่านจะทำตาม ก็ทำแต่พอประมาณเถิด อย่า
หลงนัก ฮ่อนสีจึงถามว่า จะประพัตอย่างไรจึงจะเป็น
ปราชญ์ ขงจื๊วจึงว่า อันนักปราชญ์นั้นจะประพัตการ
ท่งปวงมักทรมาณกายลำบากเสียก่อนปลายมือจึงสบาย อนึ่ง
นักปราชญ์จะคิดการสิ่งใดให้เหมือนน้ำไหล ถ้าถือศีลให้
มันคงเหมือนงูเขา ถ้าคนมีสติปัญญาแล้ว ใจรอบคอบ
คิตอยู่ไม่รู้อาย ถ้าคนมีศีล มักอยู่ที่สงัด อนึ่ง คนมีสติ
ปัญญา มักรักการสนุก คนมีศีลรักอายุยืน

ใจอู ถามขงจื๊วว่า คนใจกรุณานั้น ถ้าเห็นคนตก
เหวลงไป มีต้องโคดลงไปตามหรือ จะได้สมกับความกรุณา

ขงจื๊อจึงว่า ไม่เป็นเช่นนั้น อันคนกรุณาแล้ว ถ้าเห็นผู้ใด
ทำผิดก็ให้ช่วยสั่งสอนว่ากล่าว อย่าให้เขาได้ความเดือด
ร้อนเพราะปาก อหนึ่ง เป็นคนดี จะทำการสิ่งใด ให้ต้อง
ด้วยอย่างธรรมเนียม อย่าให้กลับไปกลับมา

ถ้าขงจื๊อว่า ถ้าจะตั้งอยู่ในธรรม ให้ทำใจให้อ่อน
ถ้าจะเล่าเรียน ให้รู้จักแปลจงถ่องแท้ ถ้าได้ยินเขาพูด
ความดีอยู่อย่าลืกลืกหนักให้จำไว้ ถ้าทำผิดแล้วให้เร่งละ
เสีย อหนึ่ง เราจะกินของสิ่งใด ถ้าคนริมเรือนเขาทุ่งห่มขาว
พ่อแม่เขาตาย เราก็ไม่กินอ้มได้ ถ้าเราไปช่วยเขาส่ง
สัการศพกลับมาแล้ว ก็ไม่อาจรีนเร้งได้

ขงจื๊อจึงว่ากับนเียนว่า ถ้าเจ้าชีวิตจะใช้เราไป
สั่งสอนชาวบ้านชาวเมืองทั้งปวงให้เป็นสัตย์เป็นธรรม เรา
ก็จะอุทิศส่ำหไปสั่งสอน ถ้าไม่ใช้เราไป ก็จะเก็บเอาแต่
ความดีไว้ในใจเรา ท่านกับเราทุกวันนี้ ก็ประพฤติเหมือน
กันอยู่

จู้พอไต่ยืนตังนั้น จึงว่ากับขงจู้ว่า ท่านสรรเสริณ
แต่นั้นเอียนคนเดียว ไม่สรรเสริณคนมีกำลังบ้างเลย เมื่อ
มีคนมาข่มเหงท่าน ๆ จะคิดประการใด ขงจู้จึงตอบว่า อัน
คนมีแต่กำลังไม่มีปัญญา ถึงจะสู้กับผู้ใด เหมือนเอามือ
เปล่าไปตีเสือ ไม่มีเรือจะไปข้ามแม่น้ำ มีแต่จะแพฝ่าย
เดียวเราไม่สรรเสริณ

คำขงจู้ว่า อันให้ข้าช่วยให้มั่งมีนั้น ช่วยกันไม่ได้
จะใช้ให้เข้าไปถือแค้นตามหลังเห็นจะดีกว่า คัวยวาสนาไม่
ควรจะมีแล้ว ถึงจะหาได้ก็ไม่อยู่ ถ้าจะรักเรียนรู้ทั้งปวง
เล่าก็สุดแต่ใจรักจึงจะรู้ ถ้าไม่รักก็เหลือสติปัญญาอาจารย์

ขงจู้ไม่พอใจพูดอยู่ ๔ สิ่ง คือของไม่เกษมี ๑ อวค
กำลังอวครู้ ๑ ความทะเลาะวิวาทรบพุ่ง ๑ เจ้าผี ๑ ขงจู้
สั่งสอนใน ๔ อย่าง ให้รู้หนังสือ ๑ ให้มีกิริยาดี ๑ ให้
ตรง ๑ ให้มีสัตย์ ๑ อนึ่ง คนมักเอาของที่ไม่มีมาพูดว่ามี
น้อยว่ามาก คนอย่างนี้ไม่ยียาย อนึ่ง การสิ่งไรที่ยังไม่รู้

ข้าก็ไม่ทำ ถ้าคนทั้งปวงจะทำสิ่งไร ถ้าข้าเห็นดี ข้าก็จะทำตาม ขงจื๊อส่งสอนศิษย์ว่า คนที่บ้านอ้อเหียงนี้โง่งนัก ไม่ควรที่จะเอาความดีออกพูด มีเด็กคนหนึ่งมาหาขงจื๊อส่งสอน ลูกศิษย์ทั้งปวงก็ว่าขงจื๊อก็ตอบว่า เด็กมาหา โดยคำรพตามธรรมเนียมก็ต้องส่งสอน หนึ่ง ถ้าจะเอาบุญจะว่าบุญไกลก็ไกล จะว่าใกล้ก็ใกล้ ถ้าใจจะเป็นบุญๆ ก็ถึง หนึ่ง ถ้าอุตุสำหันธ์ ก็ให้ดูกรรมนิยม ถ้าผิดกรรมนิยมก็ลำบากเสียเปล่า ถ้าจะทำให้มันคง ก็ให้ดูกรรมนิยม ถ้าไม่ถูก ก็แน่นหนาเปล่า แก้ไม่ออก ถ้ากล่าวหาญ ก็ให้ดูกรรมนิยม ถ้าไม่ถูกก็มักเป็นอันตราย ถ้าซื่อตรงก็ให้ดูกรรมนิยม ถ้าไม่ถูกก็เป็นคนซื่อโง่ ให้รู้จักคนดี คนชั่ว คนทั้งปวงก็รักตัวถ่วงใจเกลียดคนดี บ้านเมืองก็ไม่เป็นอันตราย

จึงจื๊อ ว่าตัวเรา พ่อแม่ให้เกิดมา ให้รู้จักรักษา
ตัวอย่าให้เป็นอันตราย จนเลือดสั่นคิดหนึ่งก็อย่าให้ออก

หนึ่ง ถ้าคนมาหาให้ดูหน้า ถ้าหน้าเขาไม่ปกติ อย่าให้คบ
 ถ้าหน้าตาตรงเป็นปกติ จะพูดจาก็ตามจริง จึงให้คบ ถ้า
 มาพูดคุยกยอเสียงต่ำเสียงสูง ก็อย่าให้คบ หนึ่ง ผู้ใดเป็นที่
 ใฝ่ใจฝากลูกกันไว้เหมือนเล่าปีฝากเล่าเสียกับขงเบ้ง และ
 ใช้ไปข้างไหนไม่เสียการถ้ามีศึกตายแทนเจ้าได้ ถ้าพร้อม
 สามสิ่ง^{๕๕}จึงว่าเป็นคนดีได้ หนึ่ง ถ้าเรียนหนังสือได้เป็น
 ขุนนางผู้ใหญ่แล้ว ถ้าอยู่ในเมืองให้รักตน ถ้าทำศึกให้
 กล้าอย่ารักตน ขงจื๊วถ้าจะสอนคน ให้สอนแต่ต้นๆ คือ
 ให้หมั่นทำมาหากิน แลรักพ่อรักแม่ก่อน อย่าเพ้อสอนให้
 ลึกไปใจจะกำเริบ หนึ่ง ถ้าจะทำใจกว้างแผ่เพื่อเงินทอง
 ไปแล้ว ครั้นยากจนลง อย่าเสียน้ำใจ ถ้าคนมาทำร้าย
 อย่าให้โกรธนัก หนึ่ง ถ้าผู้ใดมีความกตัติ วัตรธรรมเนียม
 มากเหมือนจิวกงก็ดี ถ้าใจคับแคบดีแต่จะเอาของเขา
 ทำความชั่วมาก เราก็อไม่ขอเห็น หนึ่ง ถ้าผู้ใดเรียนหนังสือ
 จนสามปี ใจก็ยังมิได้คิดที่จะเป็นขุนนาง คนอย่างนี้หายาก

หนึ่ง ผู้ใด ถ้ารู้หนังสือแล้วให้มีใจซื่อตรงรักทำความดีไป
 จนตาย ถ้าเห็นเจ้าเมืองไหนไม่เป็นสัจย์ไม่เป็นธรรม รัก
 แต่เงินรักแต่ทอง เมืองนั้นจะเสีย เราอย่าอยู่ ถ้าเมือง
 ไหนวุ่นวาย ลูกฆ่าพ่อ นัยงฆ่าพี่ก็อย่าให้อยู่ ถ้าเห็น
 เจ้าเมืองมั่นคงเป็นสัจย์เป็นธรรมแล้ว ก็ให้ไปเป็นขุนนาง
 ทำราชการเถิด ถ้าเมืองไหนไม่ดีแล้วให้อยู่ป่าเสียดีกว่า
 คนที่จะปรนนิบัติได้ทั้งนี้ ทุกวันนี้ก็หายาก ถ้าผู้ใดเมื่อ
 บ้านเมืองไม่เป็นธรรม มาทำราชการเป็นขุนนางก็ดี เมื่อ
 บ้านเมืองเป็นสัจย์เป็นธรรม ไม่มาทำราชการคนสอง
 จำพวกนี้ ไม่ดี คนมีปัญญาดี จะคิดอันใดก็ทำได้ไม่
 ลังเลเป็นสองใจ คนโง่เขลาไม่มีทุกข์ คนกล้าก็ไม่กลัว
 ใคร หนึ่ง ถ้าเป็นเจ้าเมืองได้ฟังว่า ผู้ใดมีคุณวิชาดี ก็
 อย่าเพ่อเชื่อถือนัก ถ้าเห็นว่าดีจริงแล้ว ก็อย่าให้วางใจนัก
 ถ้าเห็นน้ำใจว่าดีจริงแล้ว ก็อย่าตั้งให้เสมอตัวนัก หนึ่ง
 ลูกศิษย์สรรเสริญขงจื้อว่า เมื่อพูดกับชาวบ้าน ก็หน้าขึ้น
 พูดแต่^๕ตน ๆ ตรง ๆ ตามธรรมเนียมชาวบ้าน ถ้าเป็นขุนนาง

ก็พูดไม่ให้เสียธรรมเนียมขุนนาง ถ้าพูดกับขุนนางน้อย ๆ
 กว่าตัวก็หน้าขึ้น พูดเป็นคำสั่งสอน ถ้าพูดกับขุนนาง
 ใหญ่ก็หน้าขึ้น อย่าให้ผิดธรรมเนียม ถ้าต่อหน้าเจ้าเมือง
 ก็นั่งสำรวจหน้าขึ้นอยู่.

จบฮักยสุภาษิตจนแต่เท่านั้น

คนร้อยจำพวก

แต่ฉันจะว่าด้วยบุคคลร้อยจำพวกนั้นต่อไป คือ โกรธ
นัก มีห้ามก็ไม่หยุด ตีใจนักก็มักไม่ยังหยุด พวกหนึ่ง
เราทำคุณไปแล้ว มิได้คิดที่จะแทนคุณ ยังจะคิดมาเอาอีก
พวกหนึ่งมักหลงด้วยผู้หญิงจนลืมการบุญ พวกหนึ่งเห็น
ของใคร ๆ ก็อยากได้ พวกหนึ่งเขาให้สิ่งของอันใด ก็ไม่
คิดว่าจะควรหรือมีควรจะเอาสุดแต่ให้แล้วกรับเอาสิน พวก
หนึ่งหลอกเอาของเขามาได้ทีหนึ่งแล้วก็ไม่มีการณา ยังจะคิด
หลอกเอาอีก พวกหนึ่งยกตนข่มท่าน พวกหนึ่งทำการ
มิได้ปรึกษาผู้ใด เอาแต่เอาใจตัวเอง พวกหนึ่งทำการ
มิได้เลือกที่ดีแล้วเอาแต่ได้เป็นประมาณ พวกหนึ่งถือ
ว่าตัวฉลาดไปตูดคนโง่ พวกหนึ่งได้คนผู้มีความเป็นที่
พึง ไปเที่ยวข่มเหงคนยาก พวกหนึ่งตูดลูกกำพร้าเล
หญาหมาย พวกหนึ่งอวดว่าฝีมือไปเที่ยวข่มเหงผู้อื่น
พวกหนึ่งไม่มีสมภารสมานด้วยหมู่ญาติ พวกหนึ่งไม่รู้กลัว

ว่ารู้ ทำไม่ได้ก็อวดว่าทำได้ พวกหนึ่งไม่ใช้การของตัว
 ไปเที่ยวคืบเตียนคนอื่น พวกหนึ่งรู้ว่าคนชั่วแล้วขึ้นไปคบหา
 พวกหนึ่งไม่เจียมตัวว่าจน เห็นผู้ดีเขาทำอย่างไรก็ทำบ้าง
 พวกหนึ่งมักเชื่อถือพราหมณ์และแม่คโคทก พวกหนึ่ง
 ถ้าแขกมาหากลัวจะต้องเสียของ รักแขกแล้วทำกิริยาโกรธ
 พวกหนึ่งมีเงินแล้วไม่คิดที่จะทำบุญให้ทาน พวกหนึ่ง
 ความไม่จริงเอามาพูดเป็นจริง พวกหนึ่งถ้าเห็นคนอื่นมี
 ของดีมักกลุบกลำแล้ว ๆ เล่า ๆ มักพูดจาประสมประสาน
 พวกหนึ่งมั่งมีแล้วทำเยอหยิ่งมิได้แผ่เผื่อผู้ใด พวกหนึ่ง
 ไม่นับถือผู้มีปัญญา กิริยาตัวชั่วก็จะให้ชั่วเหมือนตัว พวก
 หนึ่งชมรูปตัวว่างามดี ตีรูปคนอื่นว่าชั่ว พวกหนึ่งตัวจน
 ไปชิงคนมั่งมี พวกหนึ่งตัวอยากได้ของเขา แล้วไปหลอก
 ว่า ท่านผู้มีวาสนาจะเอา พวกหนึ่งคนทั้งปวงเขาพร้อม
 กันเห็นว่าชอบแล้ว ตัวไม่รู้ก็ขัดว่าไม่ชอบ พวกหนึ่ง
 จะใคร่ให้ตีคนทั้งปวงจะให้ชั่วเสีย พวกหนึ่งถ้าท่านให้ของ
 แล้วเลือกว่า สิ่งนี้ไม่ดีข้าไม่เอา ข้าจะเอาอื่น พวกหนึ่ง
 การแต่่น้อยหนึ่ง ก็ทุ่มเถียงกันจนแพ้แลชนะ พวกหนึ่ง

ได้ฟังความลับผู้อื่น ก็เอาไปเที่ยวแพร่พราย บรรดาจะ
 ชวน้อยก็เต็มให้ชว่มาก พวกหนึ่งมักไปทำคุณคนไม่เลือก
 หน้า พวกหนึ่งพูดปากโป้ง พวกหนึ่งลู่อ่านาจนแก่ความ
 อายมักฆ่าสัตว์กิน พวกหนึ่งมักหลอกหลอนผู้อื่นให้ตกใจ
 พวกหนึ่งใจลำเอียงรักญาติไม่เที่ยงธรรม พวกหนึ่งมัก
 พยาบาท ความนานแล้วก็มีกรอขึ้นว่าเนื่อง ๆ พวกหนึ่ง
 เขาเอ็นดูกัน ไปยุ่งไม่ให้เขารักกันได้ พวกหนึ่งติเตียน
 คนใช้ของตัวว่าไม่ดี แล้วและคนใช้นั้นไปอยู่กับคนอื่นได้
 ความตชน ตนก็แกล้งไปติเตียนผู้ที่รับไว้ พวกหนึ่งถือ
 ตัวว่ากล้าหาญ เทียวอดฝีมือกลางถนนหนทางไม่คิดถึงที่
 จะกินเข้าค่า พวกหนึ่งแซกมาหา ทำเฉยเสียไม่ต้อนรับ
 พวกหนึ่งปากร้ายมักด่าเจ็บปวด พวกหนึ่งดูถูกคนแก่แล
 เด็กไม่รู้จักความ พวกหนึ่งใจมักเป็นขโมยคิดแต่จะลัก
 ของเขา พวกหนึ่งมักพูดจะให้ฆ่าให้ตี พวกหนึ่งเป็นหน
 เขาแล้วหลอกให้คนมาประกัน แล้วหนีเอาตัวรอด พวก
 หนึ่งพอใจฟังเขาพูดความไม่ดี พวกหนึ่งพอใจนิทาเขา
 พวกหนึ่งพอใจแย่งรังนก พวกหนึ่งพอใจหลอกให้หญิงมี

ท้องตกใจ พวกหนึ่งมกเอาไฟทั้งเรือน เอาเหล็กไซ่ทั้ง
 เรือ พวกหนึ่งพอใจลื้อบ้ำแลคนหูหนวกตาบอด พวกหนึ่ง
 ถ้าเขาขอสู้กันพอใจไปอยู่ข้างโน้นข้างนี้ไม่ให้ได้กัน พวก
 หนึ่งคิดแต่จะฉ้อเป็นนิตย พวกหนึ่งมกขอของรักเพื่อน
 พวกหนึ่งมกยู่ให้คนวิวาทกัน พวกหนึ่งกินเหล้าแล้วทำเมา
 พวกหนึ่งมกเจาะฝามองดูผู้หญิง

บุคคลร่อยจ้ำพวกจบแต่เท่านั้น

พิมพ์ อมรการพิมพ์ 900/15-16 ถนนเจริญรัช คลองสาน กรุงเทพฯ
นายอมร เขียวระสุพัฒน์ ผู้พิมพ์โฆษณา 2517 โทร.660089

